

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อพิจารณากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และระบบการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป จะเห็นว่าวัตถุประสงค์ที่สำคัญของการดำเนินคดีอาญา คือ การค้นหาความจริงในคดีและการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ เพื่อบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษนั้นจะต้องมีการตรวจสอบค้นหาข้อเท็จจริงที่เป็นความจริงแท้ของเรื่อง

เดิมก่อนมีการใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประเทศไทยใช้วิธีพิจารณาแบบจารีตนครบาลซึ่งวิธีพิจารณาแบบจารีตนครบาลนี้ มุ่งที่จะค้นหาความจริงจากตัวผู้ถูกกล่าวหาเองโดยเฉพาะ เพื่อให้ได้มาซึ่งคำรับสารภาพไม่ว่าโดยวิธีใด ผู้ถูกกล่าวหาไม่มีสิทธิในการต่อสู้คดีเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนมากนัก ถือเสมือนผู้ถูกกล่าวหาเป็นกรรมในคดีที่เป็นผู้กระทำความผิด นอกจากนี้ในขั้นตอนของการค้นหาความจริง ไม่มีการแยกหน้าที่สอบสวนฟ้องร้องออกจากหน้าที่พิจารณาพิพากษาโดยมีองค์กรเดียวเป็นผู้รับผิดชอบ กล่าวคือ การดำเนินคดีทั้งหมดเป็นเรื่องของผู้พิพากษาหรือศาล ซึ่งรูปแบบการดำเนินคดีอาญาดังกล่าวในภาคพื้นยุโรปเรียกว่า “ระบบไต่สวน” ต่อมาได้มีแนวความคิดเสรีนิยม (liberalism) ทำให้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ และมีการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาเพิ่มขึ้นโดยมีหลักการเกี่ยวกับข้อสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) ซึ่งทำให้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีความเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น¹ นอกจากนี้ยังมีหลักการเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาอีกหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักการที่สำคัญในการดำเนินคดีอาญา คือ สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่จะได้รับแจ้งและรับทราบข้อกล่าวหาและสิทธิในการชี้แจงข้อเท็จจริงเพื่อเป็นการแก้ข้อกล่าวหา ถือว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นประธานในคดี เปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นระบบการดำเนินคดีอาญาที่เรียกว่า “ระบบกล่าวหา” ถือว่าเป็นระบบการดำเนินคดีอาญาสมัยใหม่ โดยเป็นการแก้ไขข้อบกพร่องในการดำเนินคดีอาญาโดยระบบไต่สวน²

¹ จาก คำอธิบายการดำเนินคดีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (น. 22), โดย สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, 2545, กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

² จาก กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (น. 62), โดย คณิศ ฌ นคร, 2555, กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

ในการดำเนินคดีอาญาสมัยใหม่จึงมีหลักการที่สำคัญที่จะต้องคำนึงถึง คือ การค้นหาความจริงที่มีประสิทธิภาพเพื่อสามารถหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ และวิธีการขั้นตอนในการค้นหาความจริงนั้นต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา มิให้ถูกกระทบมากจนได้รับความเดือดร้อนด้วย ซึ่งปัจจุบันมีความพยายามที่จะสร้างสมดุลในการค้นหาความจริงแห่งคดีและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา เพื่อให้การดำเนินคดีอาญาเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่แท้จริง

ในชั้นเจ้าพนักงาน การค้นหาความจริงแห่งคดีเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษนั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ก็คือ การสอบสวน ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11) ได้ให้นิยามคำว่า “การสอบสวน หมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐาน และการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหาเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริง หรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ” ซึ่งการสอบสวนที่จะทำให้พนักงานอัยการมีอำนาจฟ้องคดีอาญาได้จะต้องเป็นการสอบสวนที่ชอบด้วยกฎหมาย หากมีการสอบสวนแล้ว แต่การสอบสวนนั้นมีชอบด้วยกฎหมายพนักงานอัยการก็ไม่สามารถฟ้องคดีได้³ ตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 120 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา “ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีต่อศาลโดยมิได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน”

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การสอบสวนจะสมบูรณ์และชอบด้วยกฎหมายอันจะทำให้พนักงานอัยการมีอำนาจฟ้องคดีได้ ต้องมีหลักสำคัญอยู่ 2 ประการ ประการแรก ผู้ต้องหาต้องอยู่ในความควบคุมของพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินการส่งตัวให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีต่อศาล⁴ หรือหลักการมีตัวผู้ต้องหาในการดำเนินคดีอาญานั้นเอง และประการที่สอง

³ จาก *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับอ้างอิง)* (น. 202-203), โดย สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, 2555, กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 142 วรรคหนึ่งและวรรคสาม บัญญัติว่า “ถ้ารู้ตัวผู้กระทำความผิดและผู้นั้นถูกควบคุม หรือขังอยู่ หรือปล่อยชั่วคราว หรือเชื่อว่าคงได้ตัวมาเมื่อออกหมายเรียก ให้พนักงานสอบสวนทำความเห็นตามท้องสำนวนการสอบสวน ว่าควรส่งฟ้องหรือส่งไม่ฟ้องส่งไปยังพนักงานอัยการพร้อมด้วยสำนวน

ในกรณีที่เสนอความเห็นควรส่งฟ้อง ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนพร้อมกับผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการ เว้นแต่ผู้ต้องหานั้นถูกขังอยู่แล้ว”

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 165 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในคดีซึ่งพนักงานอัยการเป็นโจทก์ ในวันไต่สวนมูลฟ้อง ให้จำเลยมาหรือคุมตัวมาศาล ให้ศาลส่งสำเนาคำฟ้องแก่จำเลยรายตัวไป เมื่อศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริงแล้ว ให้อ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง และถามว่าได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้อย่างไรบ้าง คำให้การของจำเลยให้จดไว้ ถ้าจำเลยไม่ยอมให้การก็ให้ศาลจดรายงานไว้และดำเนินการต่อไป...”

แจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบและถามคำให้การผู้ต้องหาแล้ว ดังนั้น หากขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปก็จะทำให้การสอบสวนไม่สมบูรณ์หรือมีข้อบกพร่องกฎหมาย อันจะมีผลทำให้พนักงานอัยการไม่สามารถฟ้องคดีได้ ซึ่งในขั้นตอนการสอบสวน พนักงานสอบสวนสามารถที่จะรวบรวมพยานหลักฐานที่จะพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีที่เกิดขึ้นได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีตัวผู้ต้องหาไว้ในความควบคุม⁵ อย่างไรก็ตาม หากพนักงานสอบสวนได้รวบรวมพยานหลักฐานแล้วจนเห็นว่าผู้ถูกกล่าวหา น่าจะได้กระทำความผิดจริง ก็ต้องดำเนินการเพื่อให้ได้ตัวผู้ต้องหาเพื่อส่งตัวผู้ต้องหาพร้อมสำนวนไปยังพนักงานอัยการเพื่อฟ้องคดีต่อไป ซึ่งหากพนักงานสอบสวนไม่สามารถจัดให้ได้ตัวผู้ต้องหา พนักงานอัยการก็ไม่สามารถฟ้องผู้ต้องหาในความผิดฐานนั้นต่อศาลได้ เมื่อจัดให้ได้ตัวผู้ต้องหาแล้วต้องแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบและถามคำให้การผู้ต้องหาด้วย ซึ่งการแจ้งข้อหา นั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 ได้บัญญัติว่า

“เมื่อผู้ต้องหาถูกเรียก หรือส่งตัวมา หรือเข้าหาพนักงานสอบสวนเอง หรือปรากฏว่าผู้ใดซึ่งมาอยู่ต่อหน้าพนักงานสอบสวนเป็นผู้ต้องหา ให้ถามชื่อตัว ชื่อรอง ชื่อสกุล สัญชาติ บิดามารดา อายุ อาชีพ ที่อยู่ ที่เกิด และแจ้งให้ทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด แล้วจึงแจ้งข้อหาให้ทราบ

⁵ การแจ้งข้อหา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 134 มีความเห็นในทางวิชาการออกเป็น 2 แนวทาง แนวทางแรกเห็นว่า การสอบสวนต้องปฏิบัติตามมาตรา 134 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การแจ้งข้อหา หากมิได้มีการแจ้งข้อหาถือว่าการสอบสวนมีข้อบกพร่องกฎหมาย ดังจะเห็นได้จาก คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1250/2521 (ประชุมใหญ่) วินิจฉัยว่า หุ่นส่วนผู้จัดการชกกระทิงของห้างหุ้นส่วนจำกัด หุ่นส่วนคนใดคนหนึ่งเป็นผู้เสียหายมอบอำนาจให้ผู้อื่นร้องทุกข์ได้ พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหาแก่จำเลยฐานชกกระทิง ไม่ได้แจ้งข้อหาตาม พรบ. กำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนฯ พ.ศ. 2499 มาตรา 46 ฐานทำบดขยี้ ถือไม่ได้ว่ามีการสอบสวนความผิดฐานนี้แล้ว อัยการฟ้องฐานนี้ไม่ได้

แนวทางที่สองเห็นว่า ผลของการไม่แจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบในชั้นสอบสวน ทำให้คำให้การของผู้ถูกกล่าวหา รับฟังไม่ได้เท่านั้น คงไม่ถึงกับทำให้การสอบสวนเสียไปทั้งหมด ซึ่งต่อมาได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 15274/2553 วินิจฉัยว่า การแจ้งให้ทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 134 วรรคหนึ่ง เพื่อที่ผู้ต้องหาจะได้ทราบว่าตนถูกกล่าวหาหรือแจ้งข้อกล่าวหาว่ากระทำความผิดในข้อหาอะไร และพนักงานสอบสวนกล่าวหาโดยอ้างข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำของผู้ต้องหาอย่างไร ซึ่งจะช่วยให้ผู้ต้องหาสามารถเข้าใจข้อหาได้ดี เพื่อที่จะได้ให้การแก้ข้อกล่าวหาได้อย่างถูกต้อง จึงมิใช่สาระสำคัญถึงขนาดที่ว่าหากพนักงานสอบสวนมิได้ปฏิบัติ หรือปฏิบัติผิดพลาดบกพร่องไม่ครบถ้วนแล้วจะทำให้การสอบสวนเสียไปทั้งหมดอันส่งผลต่ออำนาจฟ้องของโจทก์แต่อย่างใด

⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 130 บัญญัติว่า “ให้เริ่มการสอบสวนโดยมิชักช้า จะทำการในทีใด เวลาใด แล้วแต่จะเห็นสมควร โดยผู้ต้องหาไม่จำเป็นต้องอยู่ด้วย.”

การแจ้งข้อหาตามวรรคหนึ่ง จะต้องมีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดตามข้อหานั้น

ผู้ต้องหาที่มีสิทธิได้รับการสอบสวนด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม

พนักงานสอบสวนต้องให้โอกาสผู้ต้องหาที่จะแก้ข้อกล่าวหาและที่จะแสดงข้อเท็จจริงอันเป็นประโยชน์แก่ตนได้...”

เมื่อพิจารณาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 วรรคหนึ่งและวรรคสี่แล้ว จะเห็นว่า การแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบนั้น ต้องกระทำต่อหน้าผู้ต้องหา จะกระทำลับหลังผู้ต้องหาหรือถือว่าผู้ต้องหาทราบโดยที่ยังไม่ได้แจ้งข้อหาต่อหน้าผู้ต้องหาไม่ได้ โดยเห็นได้จากมาตรา 134 ได้กำหนดว่า เมื่อผู้ต้องหาถูกเรียก ส่งตัวมา หรือเข้าหาพนักงานสอบสวนเอง หรือปรากฏว่าผู้ใดซึ่งมาอยู่ต่อหน้าพนักงานสอบสวนเป็นผู้ต้องหา ให้ถามรายละเอียดเกี่ยวกับชื่ออายุ อาชีพ เป็นต้น ซึ่งการที่พนักงานสอบสวนต้องถามรายละเอียดดังกล่าว เนื่องจากจะได้ทราบว่าบุคคลที่ถูกกล่าวหา นั้นเป็นการกล่าวหาถูกต้องหรือไม่ และทราบถึงประวัติความเป็นมาในชีวิตของผู้ถูกกล่าวหาเพื่อเป็นประโยชน์ในการสอบสวนต่อไป จากนั้นให้แจ้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดให้ผู้ต้องหาทราบ แล้วจึงแจ้งข้อหา เพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบว่าตนเองถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอย่างไร และการกระทำที่ถูกกล่าวหา นั้นเป็นความผิดฐานใด และสามารถใช้สิทธิในการแก้ข้อกล่าวหา ซึ่งถือว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาต่อสู้คดี นอกจากนี้ในการสอบปากคำผู้ถูกกล่าวหาที่เกี่ยวกับเนื้อหาของเรื่องราว นั้น พนักงานสอบสวนจะสอบถามรายละเอียดในพฤติการณ์ที่มีการกล่าวหาว่ากระทำความผิด เพราะเห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้ลงมือกระทำเอง ซึ่งเป็นผู้ที่รู้เห็นเหตุการณ์โดยตรง หากผู้ถูกกล่าวหาเต็มใจให้การก็จะเป็นประโยชน์ในการสอบสวนของพนักงานสอบสวนต่อไป

ดังนั้นการแจ้งข้อหาต่อหน้าผู้ต้องหา และการสอบปากคำผู้ต้องหา นั้นเป็นสิ่งสำคัญมากในขั้นตอนของการสอบสวน ซึ่งหากผู้ต้องหาหลบหนีไม่มารับทราบข้อหา พนักงานสอบสวนจะออกหมายเรียกให้ผู้ต้องหามาพบเพื่อทำการแจ้งข้อหา แต่หากผู้ต้องหาไม่มารับทราบข้อหาภายในกำหนด พนักงานสอบสวนจะต้องยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอออกหมายจับผู้ต้องหา จากนั้นพนักงานสอบสวนก็จะทำการจับกุมตัวผู้ต้องหามาไว้ในการควบคุมเพื่อทำการแจ้งข้อหาและสอบปากคำผู้ต้องหา ซึ่งหากพนักงานสอบสวนทำสำนวนการสอบสวนโดยมีความเห็นควรสั่งฟ้องก็ต้องส่งตัวผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการพร้อมสำนวนการสอบสวน⁷ เพื่อให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีต่อไป แม้พนักงานสอบสวนจะได้ทำการรวบรวมพยานหลักฐานไว้ครบถ้วนแล้วก็ตามแต่หากยังไม่ได้ตัวผู้ต้องหามาอยู่ในความควบคุม เพื่อทำการแจ้งข้อหาและสอบปากคำผู้ต้องหา ก็ไม่สามารถ

⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 142.

ที่จะทำให้การสอบสวนของพนักงานสอบสวนสมบูรณ์และชอบด้วยกฎหมายไปได้ อีกทั้งพนักงานอัยการยังไม่สามารถฟ้องคดีต่อศาลได้ เนื่องจากยังไม่มีตัวผู้ต้องหาเพื่อทำการยื่นฟ้องต่อศาล⁸ ดังนั้นการนำตัวผู้ต้องหามาไว้ในความควบคุมเพื่อทำการแจ้งข้อหาและสอบปากคำผู้ต้องหาต่อหน้า ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 จึงมีความสำคัญและเป็นเงื่อนไขของการสอบสวนที่จะทำให้การสอบสวนสมบูรณ์และชอบด้วยกฎหมายประการหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาเพื่อให้ผู้ต้องหาต่อสู้คดีในชั้นสอบสวนได้อย่างเต็มที่ และเป็นไปตาม “หลักฟังความทุกฝ่าย”⁹ (audiatur et altera pars) ซึ่งเป็นหลักการสำคัญในการดำเนินคดีอาญา โดยการแจ้งข้อหาและการสอบปากคำผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนนั้น มีวัตถุประสงค์เป็นการแจ้งข้อเท็จจริงที่มีการกล่าวอ้างว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด และการกระทำของผู้ต้องหาเป็นความผิดฐานใด เพื่อให้ผู้ต้องหาสามารถทราบและเข้าใจในสิ่งที่ตนเองถูกกล่าวหาได้ และสามารถที่จะนำข้อเท็จจริงต่างๆ เพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองมาต่อสู้คดีได้ ทั้งยังสามารถหาข้อเท็จจริงจากตัวผู้ถูกกล่าวหาได้ แม้ว่าผู้ถูกกล่าวหาไม่มีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ นอกจากนี้ยังเป็นหลักประกันในการผูกพันพนักงานสอบสวนที่จะไม่นำข้อเท็จจริงอื่นใดนอกจากที่มีการแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบแล้วมาดำเนินคดีกับผู้ต้องหาด้วย

ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554 บางมาตราเป็นกฎหมายที่เทียบได้กับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และถือว่าเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติ แต่การไต่สวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมาตรการที่เป็นพิเศษแตกต่างไปจากการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ด้วยเหตุที่ว่าประเภทของคดี ลักษณะของการกระทำความผิด และสถานะของผู้ถูกกล่าวหาแตกต่างไปจากการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป ซึ่งมาตรการต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม ถือว่าเป็นเครื่องมือที่ทำให้การไต่สวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามการไต่สวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นการดำเนินคดีอาญาต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีความมุ่งหมายที่จะดำเนินการทางอาญาเช่นเดียวกับการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังนั้น วิธีการและขั้นตอนการไต่สวนข้อเท็จจริงในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา ก็ควรจะต้องอยู่ในมาตรฐานเดียวกันหรือใกล้เคียงกันกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นไปตามหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย ซึ่งได้ถูกกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 30 บัญญัติว่า “บุคคล

⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 165.

⁹ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (น. 67-71). เล่มเดิม.

ย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน” แม้หลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายจะเป็นหลักการทางมหาชนก็ตาม แต่ก็นำมาใช้ในกฎหมายอาญาด้วย กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือไม่ว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิดก็จะต้องถูกดำเนินคดี และได้รับการคุ้มครองอย่างเสมอหน้ากัน ดังนั้นโดยหลักทั่วไปแล้วไม่ว่าจะเป็นเจ้าพนักงานหรือราษฎร เมื่อกระทำความผิดก็จะต้องถูกดำเนินคดี และได้รับการคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน

เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554 การดำเนินคดีอาญาจะมีอยู่ 2 ส่วน ส่วนแรก เป็นการดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ส่วนที่สองจะเป็นการดำเนินคดีอาญากับเจ้าหน้าที่ของรัฐตั้งแต่ผู้บริหารระดับสูงหรือข้าราชการซึ่งดำรงตำแหน่งตั้งแต่ผู้อำนวยการกอง ซึ่งผู้ศึกษามีความประสงค์ที่จะศึกษาการดำเนินคดีอาญากับเจ้าหน้าที่ของรัฐตั้งแต่ผู้บริหารระดับสูงหรือข้าราชการซึ่งดำรงตำแหน่งตั้งแต่ผู้อำนวยการกองเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการแจ้งข้อกล่าวหาและการสอบถามคำให้การผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งการแจ้งข้อกล่าวหาและการสอบถามคำให้การผู้ถูกกล่าวหาได้ถูกกำหนดไว้ในมาตรา 47¹⁰ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554 โดยเป็นเพียงการกำหนดว่า ต้องมีการแจ้งข้อกล่าวหาและเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ส่วนวิธีการและขั้นตอนของการแจ้งข้อกล่าวหาและการถามคำให้การผู้ถูกกล่าวหาในนี้ได้ถูกกำหนดไว้ในระเบียบคณะกรรมการ ป.ป.ช. ว่าด้วยการไต่สวนข้อเท็จจริง พ.ศ. 2555 ข้อ 37 ถึงข้อ 41 นอกจากนี้ยังศึกษาถึงหลักการมีตัวผู้ถูกกล่าวหา ในคดีอาญาดังกล่าว เพื่อป้องกันคดีต่อศาลที่มีเขตอำนาจ

ในที่นี้ผู้ศึกษาจะกล่าวถึงขั้นตอนการแจ้งข้อกล่าวหา และการสอบปากคำผู้ถูกกล่าวหาในการไต่สวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาอาจไม่ได้รับทราบข้อกล่าวหาและไม่มีโอกาสสอบถามคำให้การผู้ถูกกล่าวหาในชั้นการไต่สวนข้อเท็จจริง ทำให้กระทบถึงสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาโดยตรง กล่าวคือเมื่อคณะอนุกรรมการไต่สวนหรือองค์คณะพนักงานไต่สวนแล้วแต่กรณี ทำการไต่สวนข้อเท็จจริงและเห็นว่ามีความพยานหลักฐานเพียงพอที่จะสนับสนุนข้อกล่าวหาว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำการอันมีมูลความผิดทางอาญา ให้มีหนังสือเรียกผู้ถูกกล่าวหามาพบและแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ และให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาที่จะชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาและนำสืบ

¹⁰ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554, มาตรา 47 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในการดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงให้แจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบและกำหนดระยะเวลาตามสมควรที่ผู้ถูกกล่าวหาจะมาชี้แจงข้อกล่าวหาแสดงพยานหลักฐานหรือนำพยานบุคคลมาชี้แจง”

แก้ข้อกล่าวหาภายในเวลาอันสมควร แต่อย่างช้าไม่เกินสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับทราบข้อกล่าวหา¹¹ ซึ่งหากผู้ถูกกล่าวหาไม่มารับทราบข้อกล่าวหา หรือไม่ได้รับหนังสือแจ้งให้มารับทราบข้อกล่าวหา ให้มีการปิดประกาศหนังสือแจ้งดังกล่าวให้ผู้ถูกกล่าวหาได้รับทราบข้อกล่าวหาไว้โดยเปิดเผย ณ ที่ทำการสำนักงาน ป.ป.ช. และภูมิสำเนาของผู้ถูกกล่าวหา และส่งบันทึกการแจ้งข้อกล่าวหาทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ ณ ที่อยู่ของผู้ถูกกล่าวหา โดยจัดส่งบันทึกการแจ้งข้อกล่าวหาไปให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ ซึ่งปรากฏตามหลักฐานของทางราชการหรือตามหลักฐาน ที่ปรากฏจากการไต่สวนข้อเท็จจริง และเมื่อได้ล่วงพ้น 15 วัน นับแต่วันที่ได้นำเนินการดังกล่าวแล้ว แม้ไม่ได้รับบันทึกแจ้งข้อกล่าวหาคืน หรือไม่ได้รับคำชี้แจงจากผู้ถูกกล่าวหา ก็ให้ถือว่าผู้ถูกกล่าวหาได้รับทราบข้อกล่าวหาและไม่ประสงค์ที่จะแก้ข้อกล่าวหา¹² ตัวอย่างเช่น นาย ก. เป็นผู้ถูกกล่าวหาในความผิดฐานเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ซึ่งคณะกรรมการไต่สวนหรือองค์คณะพนักงานไต่สวน แล้วแต่กรณี ได้ทำการไต่สวนข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานจนน่าเชื่อได้ว่ากระทำความผิดของ นาย ก. มีมูลความผิดทางอาญา จากนั้นได้มีหนังสือส่งไปยังภูมิสำเนาของนาย ก. โดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ แจ้งให้นาย ก. มารับทราบข้อกล่าวหา แต่ปรากฏว่า นาย ก. ไม่ได้รับหนังสือเนื่องจาก นาย ก. รู้ว่าถูกคณะกรรมการ ป.ป.ช. ไต่สวนจึงหลบหนี กรณีหนึ่ง หรือนาย ก. ได้ย้ายไปพักอาศัยที่อื่นเพื่อประกอบอาชีพโดยไม่มีผู้อยู่ตามที่พักอาศัยเดิมของนาย ก. ที่จะรับหนังสือดังกล่าวได้อีกกรณีหนึ่ง จากนั้นคณะกรรมการ ป.ป.ช. ก็ได้ทำการปิดประกาศหนังสือแจ้งให้นาย ก. มารับทราบข้อกล่าวหา และทำการแจ้งข้อกล่าวหาทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ ปรากฏว่านาย ก. ก็ไม่มารับทราบข้อกล่าวหาและทำการชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาอีก เมื่อล่วงพ้น 15 วัน นับแต่วันที่ได้นำเนินการปิดประกาศหนังสือและส่งบันทึกแจ้งข้อกล่าวหาทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ ระเบียบจะถือว่านาย ก. ได้รับทราบข้อกล่าวหาและไม่ประสงค์ที่จะแก้ข้อกล่าวหา ปัญหาก็คือหากผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้รับหนังสือแจ้งให้มารับทราบข้อกล่าวหาที่ดี ได้รับหนังสือแต่ไม่มารับทราบข้อกล่าวหาที่ดี ไม่ได้รับบันทึกการแจ้งข้อกล่าวหาที่ดี ไม่มีภูมิสำเนาอยู่ตามที่ได้ส่งไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับผู้ถูกกล่าวหาที่ดี ผู้ถูกกล่าวหาหลบหนี ตามตัวอย่างดังกล่าวข้างต้นก็ดี ผู้ถูกกล่าวหาที่ไม่สามารถทราบได้เลยว่าตนเองกระทำความผิดฐานใด และมีข้อเท็จจริงตามที่มีการกล่าวหาว่ากระทำความผิดอย่างไร ซึ่งจะทำให้ไม่สามารถชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาได้ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงหลักการทั่วไปในการดำเนินคดีอาญา ตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 130 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จะเห็นว่า การไต่สวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ยังคงสามารถดำเนินการต่อไปได้ แม้จะยัง

¹¹ ระเบียบคณะกรรมการ ป.ป.ช. ว่าด้วยการไต่สวนข้อเท็จจริง พ.ศ. 2555, ข้อ 37 บรรคหนึ่ง.

¹² ระเบียบคณะกรรมการ ป.ป.ช. ว่าด้วยการไต่สวนข้อเท็จจริง พ.ศ. 2555, ข้อ 38.

ไม่มีตัวผู้ถูกกล่าวหา โดยผู้ถูกกล่าวหายังไม่ได้รับทราบข้อกล่าวหาและไม่ได้สอบถามคำให้การผู้ถูกกล่าวหา ในกรณีดังกล่าวแต่หากต่อมาเมื่อได้ทำการไต่สวนข้อเท็จจริงแล้วและจัดทำเป็นรายงานการไต่สวนข้อเท็จจริงเพื่อเสนอคณะกรรมการ ป.ป.ช. หากคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีความเห็นควรชี้มูลความผิดทางอาญา ประธานกรรมการ ป.ป.ช. ก็จะส่งรายงาน เอกสาร และความเห็นไปยังอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินคดีอาญาในศาลซึ่งมีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษา¹³ โดยที่ตามกฎหมายไม่ได้กำหนดให้ส่งตัวผู้ถูกกล่าวหาไปพร้อมรายงานการไต่สวนข้อเท็จจริง ซึ่งในทางปฏิบัติเมื่อประธานกรรมการ ป.ป.ช. ได้ส่งรายงานการไต่สวนข้อเท็จจริงพร้อมเอกสารและความเห็นไปยังอัยการสูงสุดแล้ว และหากอัยการสูงสุดพิจารณาแล้ว มีคำสั่งดำเนินคดีอาญาฟ้องผู้ถูกกล่าวหา อัยการสูงสุดก็จะมีหนังสือแจ้งมายังประธานกรรมการ ป.ป.ช. เพื่อจัดให้ได้ตัวผู้ถูกกล่าวหา จากนั้นสำนักงาน ป.ป.ช. ก็จะมีหนังสือเชิญให้ผู้ถูกกล่าวหาไปรายงานตัวต่อพนักงานอัยการ ณ สำนักงานอัยการในท้องที่ที่ต้องยื่นฟ้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจ แต่หากผู้ถูกกล่าวหาไม่ไปรายงานตัวต่อพนักงานอัยการดังกล่าว คณะกรรมการ ป.ป.ช. ต้องยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อขอออกหมายจับและทำการจับกุมตัวผู้ถูกกล่าวหา เพื่อส่งให้อัยการสูงสุดฟ้องคดีต่อไป โดยเป็นไปตามหลักการมีตัวผู้ถูกกล่าวหาในการดำเนินคดีอาญา

เมื่อจับกุมตัวผู้ถูกกล่าวหาได้แล้วผู้ทำการจับก็จะแจ้งรายละเอียดแห่งการจับและแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ ซึ่งถือว่าเป็นการแจ้งรายละเอียดในชั้นจับกุม จากนั้นก็จะส่งตัวผู้ถูกกล่าวหาไปให้พนักงานอัยการเพื่อสั่งฟ้องคดีต่อไปทันที ไม่มีกฎหมายกำหนดให้นำตัวผู้ถูกกล่าวหามารับทราบข้อกล่าวหา และถามคำให้การผู้ถูกกล่าวหาในขั้นตอนการไต่สวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ก่อนที่จะมีการส่งตัวไปให้พนักงานอัยการเพื่อฟ้องคดี จึงเห็นได้ว่าในชั้นการไต่สวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีกรณีที่ได้ตัวผู้ถูกกล่าวหามาแล้ว แต่ไม่มีการแจ้งข้อกล่าวหาต่อหน้าผู้ถูกกล่าวหาและสอบถามคำให้การผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งไม่เป็นไปตามหลักการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าการไต่สวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช. สามารถดำเนินการไปได้ แต่หากจะทำให้การไต่สวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เสร็จสมบูรณ์ อันจะทำให้อัยการสูงสุดฟ้องคดีได้ และเป็นไปตามหลักการ

¹³ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554, มาตรา 97 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในกรณีที่ข้อกล่าวหาใดที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติว่ามีความผิดทางอาญา ให้ประธานกรรมการส่งรายงาน เอกสาร และความเห็นไปยังอัยการสูงสุด หรือฟ้องคดีต่อศาล กรณีผู้ถูกกล่าวหาเป็นอัยการสูงสุด เพื่อดำเนินคดีอาญาในศาลซึ่งมีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี โดยให้ถือว่ารายงานของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นสำนวนการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและให้ศาลประทับฟ้องไว้พิจารณาโดยไม่ต้องไต่สวนมูลฟ้อง.”

ไต่สวนข้อเท็จจริงที่ชอบด้วยกฎหมาย เหมือนเช่นการสอบสวนของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจจับได้ตัวผู้ต้องหาแล้ว พนักงานสอบสวนก็จะทำการแจ้งข้อกล่าวหาและถามคำให้การผู้ต้องหาอีกครั้งก่อนในชั้นการสอบสวน จากนั้นจึงส่งตัวผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการเพื่อส่งฟ้องคดีต่อไป เมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. จัดได้ตัวผู้ถูกกล่าวหาแล้ว ก่อนดำเนินการส่งตัวผู้ถูกกล่าวหาให้อัยการสูงสุดเพื่อฟ้องคดีต่อศาล ต้องแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบและสอบปากคำผู้ถูกกล่าวหาในชั้นไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ก่อน เพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาได้รับทราบข้อกล่าวหาและมีสิทธิที่จะนำข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์แก้ตนมาพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองได้ โดยหากให้ถือว่าผู้ถูกกล่าวหาได้รับทราบข้อกล่าวหา และไม่ประสงค์ที่จะแก้ข้อกล่าวหา ทั้งที่ผู้ถูกกล่าวหา ยังไม่ได้รับแจ้งข้อกล่าวหาต่อหน้าและใช้สิทธิแก้ข้อกล่าวหาโดยการสอบถามคำให้การผู้ถูกกล่าวหา ในชั้นการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามกรณีดังกล่าวข้างต้น สิ่งที่เกิดขึ้นจึงอาจไม่สอดคล้องกับหลักการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา และไม่เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาสามารถที่จะต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ในชั้นไต่สวน อีกทั้งไม่สอดคล้องกับหลักฟังความทุกฝ่ายอย่างแท้จริงซึ่งเป็นหลักการสำคัญในการดำเนินคดีอาญา

ปัญหามีอีกว่าหากผู้ถูกกล่าวหาไม่ไปรายงานตัวต่อพนักงานอัยการและยังไม่สามารถนำตัวผู้ถูกกล่าวหามาได้ ไม่ว่าเพราะเหตุที่ผู้ถูกกล่าวหาหลบหนี หรือไม่ได้พักอาศัยอยู่ตามภูมิลำเนาที่ปรากฏตามหลักฐานของทางราชการ จึงทำให้พนักงานอัยการไม่สามารถฟ้องคดีต่อศาลได้ เนื่องจากไม่มีตัวจำเลย เป็นเหตุให้ศาลไม่อาจดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปได้ ซึ่งหากศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปจะเป็นการขัดต่อหลักการมีตัวจำเลย ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 172 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา¹⁴ ซึ่งการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลในเรื่องนี้ค่อนข้างจะเคร่งครัด โดยศาลจะพิจารณาลับหลังจำเลยไม่ได้ ซึ่งปัญหาดังกล่าวมีผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีอาญาที่ผู้ถูกกล่าวหาเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐตั้งแต่ผู้บริหารระดับสูงหรือข้าราชการซึ่งดำรงตำแหน่งตั้งแต่ผู้อำนวยการกอง ซึ่งส่วนใหญ่อ้วนแต่มีฐานะทางการเงิน มีอิทธิพล และมีความสามารถที่จะหลบหนีไปอาศัยอยู่ต่างประเทศได้โดยง่ายและเป็นเวลานาน อีกทั้งประเภทของคดีที่มีผลกระทบต่อสังคมอย่างมาก เนื่องจากเป็นคดีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจโดยมิชอบและโดยทุจริต นอกจากนี้ยังมีโทษทางอาญาที่ร้ายแรง โดยมีอายุความยาวนาน หากผู้ถูกกล่าวหาหลบหนีไปเป็นระยะเวลานาน การพิจารณาคดีในชั้นศาลก็ไม่สามารถทำได้ และหากมองในแง่ของพยานบุคคลที่รู้เรื่องราวเหตุการณ์เกี่ยวกับการกระทำความผิด

¹⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การพิจารณาคดีและสืบพยานในศาลให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เว้นแต่จะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น”

อาจจำเหตุการณ์บางอย่างไม่แม่นยำ และเบิกความไม่ตรงกับที่เคยให้การไว้ในชั้นไต่สวนข้อเท็จจริง มีผลถึงความน่าเชื่อถือในน้ำหนักของพยานดังกล่าวด้วย ซึ่งปัญหาดังกล่าวผู้ศึกษาเห็นว่าอาจนำ “หลักการพิจารณาคดีลับหลังจำเลย” มาใช้ในการฟ้องคดีอาญาประเภทดังกล่าว โดยไม่มีตัวผู้ถูกกล่าวหาซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐตั้งแต่ผู้บริหารระดับสูงหรือข้าราชการซึ่งดำรงตำแหน่งตั้งแต่ผู้อำนวยการกอง

ดังนั้น ผู้ศึกษาเห็นว่าหากภายหลังผู้ถูกกล่าวหาได้ถูกจับกุมแล้วนอกจากจะได้รับแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดแห่งการจับในชั้นจับกุม ซึ่งถือว่าการแจ้งรายละเอียดของการจับเท่านั้นยังไม่ได้มีการสอบถามคำให้การผู้ถูกกล่าวหาในชั้นไต่สวนข้อเท็จจริง ควรจะต้องนำตัวผู้ถูกกล่าวหาไปแจ้งข้อกล่าวหาและสอบถามคำให้การผู้ถูกกล่าวหาในชั้นการไต่สวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ก่อน แทนที่จะส่งตัวผู้ถูกกล่าวหาให้อยู่การสูงสุดยื่นฟ้องต่อคดีต่อศาลที่มีเขตอำนาจทันที เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาชี้แจงข้อเท็จจริง และต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ในชั้นการไต่สวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช. นอกจากนี้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554 มาตรา 43 วรรค 2 ยังได้กำหนดไว้ว่า ระเบียบ หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนดขึ้น จะต้องไม่กระทบสิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรม และจะต้องไม่ทำให้สิทธิในการต่อสู้คดีของผู้ถูกกล่าวหาลดน้อยลงกว่าที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย ซึ่งการที่ผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้รับแจ้งข้อกล่าวหาและไม่ได้สอบถามคำให้การผู้ถูกกล่าวหาในกรณีดังกล่าว ถือว่าสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาน้อยกว่าที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ และมาตรฐานสากล จึงอาจเป็นการออกกระเบียบคณะกรรมการ ป.ป.ช. ว่าด้วยการไต่สวนข้อเท็จจริง พ.ศ. 2555 ที่ทำให้สิทธิในการต่อสู้คดีของผู้ถูกกล่าวหาลดน้อยลงกว่าสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในการต่อสู้คดีอาญาโดยทั่วไป อีกทั้งผลของการที่ผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้รับการแจ้งข้อกล่าวหาและไม่ได้สอบถามคำให้การผู้ถูกกล่าวหาในชั้นไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. จะมีผลทำให้การไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เสียไปหรือไม่ อย่างเช่นหลักที่ได้วางไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

กรณีจัดให้ได้ตัวผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้ ไม่ว่าด้วยเหตุผู้ถูกกล่าวหาหลบหนีหรือไม่ได้พักอาศัยตามภูมิลำเนาที่ปรากฏตามหลักฐานของทางราชการ ก็ควรนำหลัก “การพิจารณาคดีลับหลังจำเลย” มาใช้ในการฟ้องคดีโดยไม่ต้องมีตัวผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยก็ได้ เพื่อให้คดีประเภทนี้สามารถดำเนินการต่อไปได้ และให้บรรลุลำดับประสงคในการดำเนินคดีอาญา

ด้วยปัญหาดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงขั้นตอนการไต่สวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในการแจ้งข้อกล่าวหาและการถามคำให้การผู้ถูกกล่าวหา โดยศึกษา

เปรียบเทียบกับ การสอบสวนของพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เนื่องจากการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. และการสอบสวนของพนักงานสอบสวน เป็นการดำเนินคดีอาญาเช่นเดียวกัน แม้ประเภทของคดีและความมุ่งหมายของการดำเนินคดีจะมีความแตกต่างกันบ้าง แต่หลักการแจ้งข้อกล่าวหาและการถามคำให้การผู้ถูกกล่าวหาเป็นหลักการสำคัญที่จะต้องอยู่ในมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งการไต่สวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในกรณีที่ไม่มีการแจ้งข้อกล่าวหาและไม่มีการถามคำให้การผู้ถูกกล่าวหาในชั้นไต่สวนข้อเท็จจริง จะถือว่าการไต่สวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ อย่างไร และสอดคล้องกับหลักการดำเนินคดีอาญา และหลักการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา หรือไม่ นอกจากนี้ยังศึกษาหลักการมีตัวผู้ถูกกล่าวหาในการฟ้องคดี และหลักการพิจารณาคดีลับหลังจำเลย ของต่างประเทศ และในประเทศไทย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการแจ้งข้อกล่าวหา การถามคำให้การผู้ถูกกล่าวหา การคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกล่าวหา ตลอดจนหลักการมีตัวผู้ถูกกล่าวหาในการฟ้องคดี และการพิจารณาคดีลับหลังจำเลย
2. ศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาของการแจ้งข้อกล่าวหาและการถามคำให้การผู้ถูกกล่าวหา ในการไต่สวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ผลกระทบต่อสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาและความสมบูรณ์ในการไต่สวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตลอดจนการมีตัวผู้ถูกกล่าวหาในการฟ้องคดี และการพิจารณาคดีลับหลังจำเลย
3. ศึกษา และวิเคราะห์เปรียบเทียบขั้นตอนการแจ้งข้อหาและการถามคำให้การผู้ต้องหา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กับการแจ้งข้อกล่าวหาและการถามคำให้การผู้ถูกกล่าวหาในการไต่สวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช. และในต่างประเทศ ตลอดจนการมีตัวผู้ถูกกล่าวหาในการฟ้องคดี และการพิจารณาคดีลับหลังจำเลย
4. ศึกษา และหาแนวทางพัฒนาพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554 และระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าด้วยการไต่สวนข้อเท็จจริง พ.ศ. 2555 เกี่ยวกับการแจ้งข้อกล่าวหาและการถามคำให้การผู้ถูกกล่าวหา ในการไต่สวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตลอดจนเกี่ยวกับการมีตัวผู้ถูกกล่าวหาในการฟ้องคดี และการพิจารณาคดีลับหลังจำเลย

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

การไต่สวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีกรณีแจ้งข้อกล่าวหาทางไปรษณีย์ ลงทะเบียนตอบรับ ซึ่งบางกรณีผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้รับทราบข้อกล่าวหาและไม่ได้ถามคำให้การ ผู้ถูกกล่าวหาในชั้นไต่สวนข้อเท็จจริง โดยให้ถือว่าผู้ถูกกล่าวหาได้รับทราบข้อกล่าวหาและไม่ประสงค์ที่จะแก้ข้อกล่าวหา หากไต่สวนข้อเท็จจริงและชี้มูลความผิดอาญาแล้ว ส่งรายงานการไต่สวนข้อเท็จจริงไปยังอัยการสูงสุดเพื่อฟ้องคดีต่อศาลที่มีเขตอำนาจ เมื่อได้ตัวผู้ถูกกล่าวหาไว้ในความควบคุม ก็จะมีการแจ้งรายละเอียดของการจับและแจ้งข้อกล่าวหาของในชั้นจับกุมของผู้จับเท่านั้น จากนั้นจึงส่งตัวไปยังพนักงานอัยการเพื่อฟ้องคดีต่อศาลต่อไป โดยไม่มีการนำตัวผู้ถูกกล่าวหา มาแจ้งข้อกล่าวหาและถามคำให้การในขั้นตอนการไต่สวนข้อเท็จจริงก่อนแต่อย่างใด เป็นการกระทบสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในเรื่องไขสำคัญของการดำเนินคดีอาญา และจะมีผลทำให้การไต่สวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ไม่สมบูรณ์ นอกจากนี้หากผู้ถูกกล่าวหาหลบหนีหรือไม่ได้ตัวผู้ถูกกล่าวหาจะทำให้คดีไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายต่อการดำเนินคดี ซึ่งหากผู้ถูกกล่าวหาหลบหนีไปเป็นระยะเวลานาน ก็ไม่สามารถดำเนินคดีต่อไปได้ และหากขาดอายุความก็จะทำให้คดีเสียหายได้ โดยไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการดำเนินคดีอาญา

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขกฎหมายโดยกำหนดว่าเมื่อจัดให้ได้ตัวผู้ถูกกล่าวหาแล้ว ก่อนส่งตัวไปยังอัยการสูงสุดเพื่อฟ้องคดีต่อศาล ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. แจ้งข้อกล่าวหาและถามคำให้การผู้ถูกกล่าวหา ตามมาตรา 47 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554 และหากยังจัดไม่ได้ตัวผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้เพราะมีเหตุที่ผู้ถูกกล่าวหาหลบหนี ให้อัยการสูงสุดยื่นฟ้องต่อศาลได้โดยไม่ต้องมีตัวผู้ถูกกล่าวหา

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

เป็นการศึกษาการดำเนินการสอบสวนของพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในการแจ้งข้อหาและการสอบปากคำผู้ต้องหา หลักการมีตัวผู้ถูกกล่าวหา การพิจารณาคดีลับหลังจำเลย และศึกษาขั้นตอนการไต่สวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในการแจ้งข้อกล่าวหาและการถามคำให้การผู้ถูกกล่าวหา รวมทั้งปัญหาในการแจ้งข้อกล่าวหาและการถามคำให้การผู้ถูกกล่าวหา การมีตัวผู้ถูกกล่าวหาในการฟ้องคดี หลักการพิจารณาคดีลับหลังจำเลย ตลอดจนศึกษาการสอบสวนคดีอาญา ในส่วนที่เกี่ยวกับการแจ้งข้อกล่าวหาและถามคำให้การผู้ถูกกล่าวหา หลักการมีตัวผู้ถูกกล่าวหา การพิจารณาคดีลับหลังจำเลย ในต่างประเทศ

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

ศึกษาจากเอกสาร รายงาน หนังสือ วิทยานิพนธ์ บทความที่เกี่ยวข้อง เว็บไซต์ รวมทั้ง การสัมภาษณ์พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์ตามหลัก กฎหมาย ทั้งในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554 และ กฎหมาย ระเบียบ หลักปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนศึกษาการดำเนินคดีคอร์รัปชันในต่างประเทศ เช่น ประเทศญี่ปุ่น และเขตปกครองพิเศษฮ่องกง เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไข

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการแจ้งข้อกล่าวหาและการถามคำให้การผู้ถูกกล่าวหา การคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกล่าวหา ตลอดจนการมีตัวผู้ถูกกล่าวหาในการฟ้องคดี และการพิจารณาคดีลับหลังจำเลย
2. ทำให้ทราบถึงปัญหาของการแจ้งข้อกล่าวหาและการถามคำให้การผู้ถูกกล่าวหา ในการไต่สวน ข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช. และผลกระทบต่อสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา อีกทั้งความสมบูรณ์ ในการไต่สวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตลอดจนการมีตัวผู้ถูกกล่าวหาในการฟ้องคดี และการพิจารณาคดีลับหลังจำเลย
3. ทำให้ทราบถึงขั้นตอนการแจ้งข้อหาและการถามคำให้การผู้ต้องหา ตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา การแจ้งข้อกล่าวหาและการถามคำให้การผู้ถูกกล่าวหาในการไต่สวน ข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช. และขั้นตอนการแจ้งข้อกล่าวหาและการถามคำให้การใน ต่างประเทศ ตลอดจนการมีตัวผู้ถูกกล่าวหาในการฟ้องคดี และการพิจารณาคดีลับหลังจำเลย
4. ทำให้ทราบถึงแนวทางพัฒนาพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและ ปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554 และระเบียบคณะกรรมการ ป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าด้วยการไต่สวนข้อเท็จจริง พ.ศ. 2555 เกี่ยวกับการแจ้ง ข้อกล่าวหาและการถามคำให้การผู้ถูกกล่าวหา ในการไต่สวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตลอดจนการมีตัวผู้ถูกกล่าวหาในการฟ้องคดี และหลักการพิจารณาคดีลับหลังจำเลย